OPĆI IZBORI U BOSNI I HERCEGOVINI 2026. IZBORNA PLATFORMA SDA

SADRŽAJ

Ustavno uređenje, pravosuđe i uprava	3
Vanjska politika	6
Odbrana i sigurnost	12
Ekonomija	13
Energetika i privreda	21
Poljoprivreda, vodoprivreda i šumarstvo	26
Obrazovanje, nauka, kultura, sport i mladi	29
Prostorno uređenje, prirodni resursi i okoliš	36
Boračka prava i tekovine	40
Penzijsko osiguranje, rad i socijalna pitanja	42
Zdravstvo	46
Povratak i dijaspora	48



USTAVNO UREĐENJE I PRAVOSUĐE

1. Ustavno uređenje BiH

Potrebno je Ustav BiH uskladiti sa presudama ECHR (Sejdić i Finci, Zornić, Šlaku, Pilav, Begić).
Reforma Ustava BiH i pravnog sistema BiH treba predvidjeti uklanjanje trenutnih blokada u institucijama BiH, kao i propisivanje novih krivičnih djela čiji će elementi biti i blokada institucija BiH.

Kako se trenutni model izbora domaćih sudija u Ustavnom sudu BiH pokazao kao model blokade ove institucije, predvidjeti da se izbor domaćih sudija u Ustavnom sudu BiH sa entitetskih zakonodavnih tijela prebaci u Predstavnički dom PS BiH.

Stranka se i dalje treba zalagati za ujednačavanje normativnih rješenja u nadležnostima potpredsjednika RS sa nadležnostima potpredsjednika FBiH, te ujednačavanje položaja Vijeća naroda RS sa nadležnostima Doma naroda FBiH.

Na državnom nivou donijeti Zakon o glavnom gradu BiH.

Na državnom i entitetskom nivou, ustavni principi proporcionalne zastupljenosti trebaju biti modus operandi. Na nivou FBiH i RS donijeti zakone o proporcionalnoj zastupljenosti.

Za Srebrenicu predvidjeti posebna izborna pravila (kao što je Mostar, BD BiH, i sl.)

2. Budući položaj institucije visokog predstavnika za BiH

Institucija visokog predstavnika za BiH se treba zadržati sa postojećim ovlaštenjima sve dok se u ustavno-pravnom sistemu BiH domaća pravna sredstva ne budu efikasna i djelotvorna protiv blokada rada institucija BiH.

3. Pravosuđe

Reforma nezavisnog regulatora, sudske vlasti i tužilaštva, Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH, polazi od provođenja preporuka Venecijanske komisije, te institucija Evropske unije. Konačni oblik ove institucije, treba da bude podjela na odvojeno Sudsko i Tužilačko vijeće, a koja se između ostaloga popunjavaju na principu ličnih i profesionalnih sposobnosti i načela proporcionalnosti.

Reforma sudske vlasti na državnom nivou treba podrazumijevati osnivanje Vrhovnog suda BiH sa nadležnostima: odlučivanje o redovnim pravnim lijekovima protiv odluka sudova na nivou BiH ako je to zakonom propisano, vanrednom pravnom lijeku izjavljenom na pravosnažne odluke sudova u Bosni i Hercegovini i u drugim pravnim stvarima određenih zakonom i odlučivanje o sukobu nadležnosti između sudova u BiH.

Po istom principu potrebno je donijeti i Zakon o tužilaštvima BiH. Postojanje većeg broja propisa o organizaciji tužilaštava na nivou kantona, Federacije BiH i RS ne doprinose efikasnoj organizaciji, te stoga reforma sudske vlasti na nivou BiH treba podrazumijevati i reformu organizacijskih zakona o tužilaštvima u BiH.

Potrebno je razdvojiti sudsku upravu od redovne državne službe kroz donošenje posebnog Zakona o državnim službenicima i namještenicima u pravosudnim institucijama.

Donijeti nove propise o parničnom postupku i drugim sudskim postupcima, koji će omogućiti elektronsko podnošenje tužbi i drugih podnesaka elektronskim putem.

Također, potrebno je unaprijediti rad zemljišno-knjižnih ureda kroz reviziju postojećih pravnih rješenja i mogućnostima koje nudi digitalno upravljanje podacima.

4. Uprava

Na državnom nivou, na nivou entiteta i Brčko distrikata BiH potrebno je donijeti zakone o elektronskoj upravi. Kroz propise o elektronskoj upravi će se rad organa uprave u potpunosti digitalizovati. Donošenjem zakona o elektronskoj upravi pratit će i noveliranje propisa o upravnom postupku.

Potrebno je donijeti nove zakone o upravnom sporu, koji će pratiti nove standarde sudske kontrole rada organa uprave.

Na državnom nivou je potrebno donijeti i nove zakone o elektronskom potpisu, zaštiti digitalne infrastrukture, elektronskom pravnom i poslovnom prometu te novi okvir interoperabilnosti koji će primjenjivati svi nivoi vlasti u BiH.



VANJSKA POLITIKA

PROGRAMSKI PRIJEDLOZI ZA VANJSKU POLITIKU BIH

Kontekst:

Vanjska politika BiH više ne može biti zasnovana na postdejtonskoj logici očuvanja mira. Međunarodni sistem se promijenio, evropska sigurnosna arhitektura prolazi kroz najveću transformaciju od kraja Hladnog rata, a proširenje EU ponovo postaje geopolitički instrument. Novi pristup treba definisati BiH kao aktivnog evropskog aktera koji štiti vlastiti suverenitet, doprinosi regionalnoj stabilnosti i unapređuje zajedničke evropske interese.

BiH treba novu vanjskopolitičku strategiju za period 2027. – 2037./2040. koja nije samo "reakcija" na susjede, nego proaktivna politika male države: jasno definiranje nacionalnih prioriteta, potvrda kontinuiteta - u smislu opredjeljenosti za EU i NATO članstvo, aktivnu regionalnu diplomatiju koja je zasnovana na ravnopravnom statusu i povezivanju s ciljem unapređivanja standarda građana, agilna i fleksibilna ekonomska diplomatija i rano pozicioniranje u novoj sigurnosnoj arhitekturi Evrope.

Vanjskopolitički program SDA nije samo odgovor i/ili reakcija na ono što rade drugi, i prijatelji i oni koji nisu prijatelji, već operacionalizacija vizije BiH koju vidimo u budućnosti – 2030., 2035., 2040., 2050. i dalje. BiH nije samo predmet strategija drugih, mora imati i vlastitu agendu, vlastiti glas i kreirati nova polja djelovanja, gdje nećemo zaostajati ili pratiti, već predvoditi.

Ključno je pitanje – po čemu želimo da BiH bude prepoznatljiva u 2030? Ako je odgovor i dalje Dejton, prevazilaženje blokada,

nefunkcionalnost, korupcija, odlazak mladih – nećemo biti na dobrom mjestu. Naravno da razumno možemo očekivati da će svi ti problemi i dalje biti prisutni, no mi moramo promijeniti vokabular. Ključna riječ u predstojećem periodu bit će, i za Evropu i za BiH – otpornost. Resilience/rezistentnost. To je čak i u našem mentalitetu i kompatibilno s našim duhom. BiH mora prestati biti predstavljena samo kao "problem". Treba graditi narativ: evropska, autentično multietnička, energetski važna, mlada, sigurnosno relevantna država s jakom, dinamičnom i patriotski orijentiranom dijasporom.

Osnovna formula može biti:

Evropsko usklađivanje + regionalna ravnoteža + institucionalna otpornost + ekonomska diplomatija + proaktivna partnerstva.

Ključne postavke:

Cijela nova strategija odnosa s EU: EU kao operativni, ne deklarativni cilj.

BiH treba formirati stalni "EU pregovarački štab" pri Vijeću ministara, Uredu predsjedavajućeg/predsjedavajuće s jasnom podjelom odgovornosti po klasterima i poglavljima – glavni pregovarač/ica može imati zamjenike/pomoćnike po klasterima i tu se može postići etnički, spolni i stručni balans. Članovi VM BiH i pregovaračkog tima imenovani u ime SDA ne bi smjeli biti ljudi kojima je potrebno da koriste prevodioce za engleski jezik. Uz to, ultimativno zahtijevati značajne promjene u EU Delegaciji i stručno jačanje osoblja – dosadašnji kadrovski sastav je odgovoran za mnoge pogrešne informacije, percepcije, pogrešne pretpostavke. Predsjedavajući VM BiH u ime SDA mora izaći sa svojim planom EU integracija, tima, redoslijeda i vremenskog slijeda poglavlja, te okvirnih obaveza po poglavljima izvodivih u 4 godine.

U diplomatskom smislu mora se napraviti strategija djelovanja BiH prema svakoj od institucija EU, kao i prema svakoj od članica – i unutar MVP i u ambasadama i misijama se taj posao mora drugačije organizirati. Jedan od mogućih modela je intenzivan ad hoc tim kao za vrijeme članstva u VSUN, ali na trajnim osnovama.

Cijela nova strategija odnosa s EU: EU kao operativni, ne deklarativni cilj.

BiH treba povećati usklađenost s CFSP odlukama EU, posebno o sankcijama, cyber-sigurnosti i krizama. Primjer iz 2024. pokazuje da se BiH pridruživala pojedinim EU restriktivnim mjerama, što treba pretvoriti u predvidivu praksu. To nas diplomatski štiti i u situacijama u kojima bismo se mogli naći u teškim odlukama prema prijateljima. Također, uvijek možemo naznačiti, jer je to praksa i EU članica kad odlučuju unutar EU, da konstruktivno apstiniramo tj. ne zauzimamo isti stav kao EU, nećemo zauzeti ni stav suprotan od EU.

Mjerilo uspjeha u odnosima sa EU nije samo otvaranje pregovaračkih poglavlja, nego sposobnost Bosne i Hercegovine da utječe na evropske odluke koje se tiču našeg regiona.

Vraćanje ravnoteže, ravnopravnosti i diskretnog/nenametljivog liderstva BiH u regionu i intenzivne koordinacije sa susjedima

Politika prema Hrvatskoj

Obnova partnerstva, uz zaštitu institucionalne suverenosti. BiH treba otvoriti stalni strateški dijalog sa Zagrebom o granici, energetici, Jadransko-jonskom koridoru, EU fondovima i položaju Hrvata u BiH, ali jasno odbiti njihovo odustajanje od Dejtona i redefiniranje njihove uloge u BiH. Njihova domaća agenda i histerija se temelji na neistinama i manipulacijama, sami su tome doprinijeli i sada se moraju vratiti na konstruktivnu podršku BiH. Ako postoji iskrena volja, tenzije i retorika se mogu sistematično i postepeno spuštati.

Politika prema Srbiji

Saradnja Sarajevo-Beograd S Beogradom treba razvijati ekonomiju, infrastrukturu, vodne resurse i trgovinu, ali istovremeno insistirati da se odnosi vode isključivo država–država. Svaki pokušaj da RS bude zaseban partner, nije rješenje. Poštovanje Dejtona je i poštovanje međunarodnih presuda. Civilizacijski standard. Naša najskuplja riječ a mnogo ih je skupih

(vokabularom srpskih nacionalista) – Srebrenica. Demokratska transformacija Srbije traje i trajat će, funkcionalna saradnja neće čekati sve te procese, ali će im doprinositi.

Vraćanje ravnoteže i iskorak van dejtonskog trougla

BiH i Crna Gora trebaju zajednički nastupati prema EU oko granica, zelene energije, turizma, transporta, sigurnosti Jadrana i borbe protiv organizovanog kriminala i ilegalnih migracija. To je prostor gdje BiH može biti ispred, a ne iza regiona. Uz to dodati i Sjevernu Makedoniju i Albaniju koje mogu biti značajni amortizeri udara iz regiona (crnogorsko odbijanje Otvorenog Balkana, zajedno s BiH je pokopalo ovu malignu inicijativu). Slično, inicijative značajne za BiH mogu se plasirati i putem njih. Dominacija Srbije u regionalnim inicijativama može i treba biti suzbijena.

Fokusirana ekonomska diplomatija kao glavni instrument.
Prioriteti: energetska tranzicija, kritična infrastruktura, IT sektor, dijaspora, izvoz usluga, namjenska industrija pod strogim EU standardima, turizam i lanci snabdijevanja. MVTEO i MVP moraju definirati ekonomske ciljeve kad je riječ o najvećim ekonomskim partnerima, ali i posebno – novim tržištima. Svaka ambasada BiH, shodno tome, treba imati godišnje ekonomske ciljeve.

Sigurnosna otpornost i saradnja: Vanjsku politiku snažno povezati sa sigurnosnom politikom.
BiH treba planirati vanjsku politiku ruku pod ruku sa odbranom, civilnom zaštitom, energetikom, digitalnom sigurnošću, zaštitom kritične infrastrukture. Današnje sigurnosno okruženje ne dozvoljava odvojeno planiranje ovih oblasti.

BiH treba planirati cyber-odbranu, zaštitu izbornog procesa, borbu protiv dezinformacija, energetsku sigurnost i saradnju s EUFOR-om, NATO-om i OSCE-om. NATO put ostaje opredjeljenje, ali sigurnosna interoperabilnost, povećanje izdvajanja za odbranu (članice su se obavezale na 5%) se može razvijati i bez dnevno-političke dramatizacije i lažnih obećanja.

NATO se mijenja, više ćemo znati nakon samita u Ankari, nakon čega ovaj dio treba dopuniti. Za nas pitanje nije samo "hoće li BiH u NATO", nego "kako će NATO izgledati na Zapadnom Balkanu

do 2035. i gdje će BiH biti u toj arhitekturi?" Teme na koje sada NATO reagira su: odvraćanje Rusije, istočno krilo, otpornost država, kritična infrastruktura, cyber prostor, svemir, hibridno ratovanje, vojna industrija, sigurnost energetskih koridora. Sve utječe i dotiče BiH.

Geografski značaj BiH raste jer se nalazi između: Jadranskog mora, srednje Evrope, istočnog Mediterana, zapadnog Balkana. BiH može biti puno značajniji partner NATO-u nego što sada mislimo. BiH mora ponuditi NATO-u ono što NATO danas traži - Ne čekati zahtjeve. Poslije Ukrajine, Evropa ulaže stotine milijardi eura. BiH ima: namjensku industriju, metalsku industriju, mašinsku industriju, eksplozive, municiju, remontne kapacitete. Umjesto da izvozi samo proizvode, BiH treba postati dio evropskih proizvodnih lanaca. To je pitanje vanjske politike, ne samo ekonomije.

Diplomatija otpornosti. Ne samo da smo primjer otpornosti, već to trebamo i međunarodno brendirati i izvoziti kao vrijednost. BiH je među najiskusnijim državama svijeta u deminiranju – zašto nismo Centar izvrsnosti/regionalni NATO centar za deminiranje. Ili Centar (regionalni) za borbu protiv dezinformacija. Međunarodni institut za zaštitu kritične infrastrukture ili Međunarodni centar za civilnu otpornost – sad međunarodni eksperti izučavaju organizaciju civilnog života u Sarajevu pod opsadom – za svoje potrebe. Zašto ne inicirati da u Sarajevu bude takav međunarodni institut (pod okriljem UN?). To čak konceptualno možemo nazvati diplomatija otpornosti – Resilience Diplomacy. To može biti naša “niša”, naša specijalnost u diplomatiji.

Korak ispred

BiH ne treba čekati da Hrvatska, Srbija, Crna Gora ili EU definišu teren. Treba predložiti vlastitu regionalnu agendu, nešto kao: “Zapadni Balkan 2030: sigurnost, energija, ljudi, tržište”. iz pozicije objekta tuđih strategija u poziciju države koja nudi okvir igre.

Srednjoročni cilj BiH treba biti: do 2031. postati jedan od najaktivnijih diplomatskih aktera na Zapadnom Balkanu, funkcionalna pregovaračka država, nosilac regionalnih inicijativa i sigurnosno otporna zemlja. To zahtijeva novu strategiju, pristup totalne aktivnosti, pooštrene kriterije u diplomatiji i jasnu poruku:

BiH historijski baštini otvorenost, sarađuje sa svima koji je poštuju, ali svoju vanjsku politiku vodi iz Sarajeva, iz Predsjedništva BiH. Geografija diktira mnoge prioritete, ali ne sve. Kao i krugove partnerstava.

Diplomatija voda - BiH je vodna sila. Za 20 godina voda će biti geopolitičko pitanje. BiH treba okupiti region oko upravljanja vodnim resursima. To može postati evropska politika, a za nas put ka globalnoj prepoznatljivosti. Pogotovo ako pronađemo balans između očuvanja tokova i korištenja rijeka za proizvodnju struje. (Slovenija je razvila "pčelinju diplomatiju").

Hijerarhija interesa

- Očuvanje suvereniteta, ustavnog uređenja i vladavine prava;
- Ubrzanje EU pregovora;
- Politička i sigurnosna otpornost;
- Regionalna ravnoteža prema Hrvatskoj i Srbiji;
- Ekonomska transformacija kroz EU tržište, energiju i infrastrukturu.

Institucionalni mehanizmi:. Novi pristup bez novih mehanizama ostaje deklaracija. Treba dodati sljedeće inovacije:

- Godišnji izvještaj o vanjskoj politici – ostvareni ciljevi, analiza i praćenje promjena, prijedlozi korekcija;
- Mapa odnosa sa svakom državom u EU;
- Mapa odnosa sa velikim silama i svim drugim značajnim partnerima, u političkom i ekonomskom smislu;
- Pooštrena selekcija ambasadora i diplomata;
- Pojačana diplomatska obuka – formalna (saradnja s univerzitetima) i neformalna (obuka u komunikacijskim vještinama);
- Konkretni politički i ekonomski ciljevi za svaku ambasadu, u skladu s mapama za svaku zemlju/organizaciju.
- Definiranje javnodiplomatskih zadataka
- BiH bi trebala razviti scenarije za period do 2035. ili 2040. godine, koji uključuju diplomatske, političke, sigurnosne i ekonomske odgovore u najmanje tri slučaja (status quo, pogoršanje, poboljšanje).
- Godišnju evaluaciju ambasada.



ODBRANA I SIGURNOST

- Ažurirati sigurnosnu i odbrambenu politiku BiH.
- Plan opremanja i modernizacije OSBiH vezati za domaću namjensku industriju, a istovremeno razvijati konkurentnu namjensku industriju u cilju tehnološkog i ekonomskog razvoja.
- Strategiju borbe protiv terorizma i Akcioni plan za njeno provođenje ažurirati i koristiti za opremanje, pripremu i djelovanje OS BiH u skladu sa Zakonom o odbrani.
- Ostaje privrženost mehanizmima kolektivne sigurnosti i odbrane putem međunarodnih organizacija, posebno NATO, EU i UN.
- Izgraditi što bolje bilateralne odnose sa prijateljskim zemljama sa posebnim akcentom na susjedne zemlje.
- Izraditi planove odbrane države i uvesti sistem ocjenjivanja i kontrole borbene gotovosti u skladu sa Zakonom o odbrani.
- Izgraditi bolji i efikasniji sistem zaštite i spašavanja koji će dovesti bh. društvo u poziciju efikasnog suočavanja sa prirodnim i drugim elementarnim nepogodama.
- Izgraditi snažne elemente države i društva koji nisu direktni dijelovi sistema sigurnosti i odbrane, već imaju posredan značaj za njegovu izgradnju i funkcionisanje, posebno u kriznim situacijama.
- Izvršiti hitnu popunu ljudstvom sigurnosnih agencija (SIPA, Granična policija i sl.) i snažno raditi na njihovom opremanju i obučavanju.



EKONOMIJA

1. LJUDI

Cilj: Obrazovano, kvalifikovano, poduzetno i demografski održivo društvo.

Razvoj tržišta rada i obrazovanja

- Osnažiti vezu obrazovnog sistema s privredom.
- Povećati stručne prakse za mlade koje ih osposobljavaju za konkretne poslove.
- Uspostaviti sistem cjeloživotnog učenja, specijalističkih edukacija, prekvalifikacija i dokvalifikacija.
- Usavršavati nastavni kadar i uvoditi savremene nastavne metode
- Povećati upis u STEM oblasti.
- Stipendirati deficitarna zanimanja u STEM oblasti na nivou srednjeg i visokog obrazovanja, uključujući master i doktorske studije.
- Podsticati obrazovanje za poduzetništvo, uključujući žensko poduzetništvo.
- Razvijati finansijsku pismenost.
- Osnivati centre izvrsnosti.
- Uspostaviti program povratka stručnjaka iz dijaspore kroz poreske podsticaje, priznavanje kvalifikacija i povezivanje sa univerzitetima, istraživačkim centrima i privredom.

- Pospješiti uključenost korisnika socijalne pomoći na tržište rada, kako bi mogli živjeti od svog rada i dohotka.
- Povezivanje digitalnih vještina i obrazovanja.
- Izraditi nacionalni program digitalnih vještina koji povezuje obrazovni sistem, privredu i javni sektor sa potrebama digitalne ekonomije.
- Uspostaviti programe prekvalifikacije i dokvalifikacije za digitalna zanimanja tokom cijelog radnog vijeka.

2. EKONOMIJA

Cilj: Konkurentna, izvozno orijentisana i industrijski snažna ekonomija sa visokom dodanom vrijednošću.

Fiskalna i poreska politika

- Smanjiti parafiskalne namete.
- Pojednostaviti porezni sistem i smanjiti opterećenje na rad.
- Razviti sveobuhvatan program formalizacije sive ekonomije kroz kombinaciju poreskih olakšica, digitalizacije poslovanja i jačanja inspekcijskog nadzora.
- Podsticati internacionalizaciju biznisa.
- Otvarati nova tržišta i uklanjati izvozne barijere.
- Razvijati profesionalne i poslovne usluge (IT, inženjering, arhitektura, računovodstvo, konsultantske usluge, dizajn, digitalni sadržaji, video produkcije, kulturne i kreativne industrije) kao sektor visokog izvoznog potencijala.
- Motivisati uključivanje BiH u unutrašnje tržište EU.
- Uravnoteženi razvoj.
- Smanjivati regionalne razvojne razlike (glavni grad – ostatak zemlje) kroz ciljane investicione programe za manje razvijene lokalne zajednice i industrijske centre izvan najvećih urbanih područja.

Reindustrijalizacija

- Modernizacija postojećih industrijskih kapaciteta.
- Modernizovati metaloprerađivačku, drvnu, hemijsku i industriju građevinskih materijala kao osnovu za razvoj proizvodnje više dodane vrijednosti.
- Uspostaviti programe podrške za digitalnu transformaciju MSP kroz stručnu podršku, obuke i sufinansiranje uvođenja digitalnih tehnologija.
- Razvoj novih industrijskih grana i proizvoda više dodane vrijednosti.
- Podržati razvoj kreativno-tehnoloških kompanija koje povezuju kreativnost, digitalne tehnologije i inovacije.
- Jačanje domaćih lanaca vrijednosti.
- Jačati otpornost domaćih i regionalnih lanaca snabdijevanja kroz veću uključenost domaćih dobavljača u proizvodne i izvozne lance vrijednosti.
- Podsticati razvoj kreativnih i inovacionih klastera koji povezuju kompanije, univerzitete, kulturne institucije i kreativne profesionalce.

3. INSTITUCIJE

Cilj: Efikasne, transparentne i evropski usklađene institucije u službi građana i privrede.

Reforma regulatornog okvira

- Jedinstveni elektronski sistem registracije preduzeća i dozvola.
- Usklađivanje propisa na svim nivoima vlasti.
- Uspostaviti pilot-regulatorne programe za testiranje inovativnih poslovnih modela i digitalnih rješenja prije njihovog punog regulatornog uvođenja.
- Ubrzano preuzimanje EU standarda i pravne stečevine.

- Uvesti sistem procjene efekata regulative (RIA) za sve značajne propise koji utiču na poslovno okruženje.
- Razviti okvir za korištenje bespovratnih fondova EU za poljoprivredu i ruralni razvoj.
- Hitno aktivirati sredstva iz Plana rasta
- Osnažiti pripremu i koordinaciju EU projekata radi pružanja tehničke pomoći lokalnim zajednicama, javnim institucijama, poljoprivrednicima, preduzećima i drugim korisnicima evropskih fondova.
- Razvoj pravnog okvira za e-trgovinu.
- Uspostavljanje zakonodavnog i institucionalnog okvira za CBAM.
- Lakši pristup MSP javnim nabavkama.

Digitalna transformacija javne uprave

- Pojednostavljenje procedura i interoperabilnost registara.
- Digitalizacija i povezivanje registara i uslužnih servisa za građane i privredu
- Razvoj e-usluga za građane i privredu.
- Uspostaviti stalne mehanizme saradnje između regulatora, privrede i akademske zajednice radi identifikacije regulatornih prepreka inovacijama i predlaganja njihovog uklanjanja.

4. KAPITAL

Cilj: Više investicija, razvijeno tržište kapitala i snažnija domaća akumulacija za razvoj privrede.

Fiskalna i poreska politika

- Poreski poticaji za istraživanje, razvoj i zelene tehnologije.
- Jačanje finansijske podrške zelenim biznisima.

Jačanje veze kapital – investicije

- Stvoriti pravne pretpostavke za efikasno upravljanje državnom imovinom i njeno stavljanje u funkciju razvoja.
- Privlačenje investicija, razvoj industrijskih i poslovnih zona te realizacija strateških infrastrukturnih projekata.
- Staviti neaktivnu i nedovoljno iskorištenu javnu imovinu u funkciju razvoja kroz javno-privatna partnerstva i druge oblike mobilizacije kapitala.
- Reforma tržišta kapitala.
- Kreditno-garantni fondovi.
- Mehanizmi za poboljšanje likvidnosti preduzeća.
- Razvoj strateških investicionih fondova i fondova riziko-kapitala.
- Razviti instrumente dugoročnog razvojnog kapitala za finansiranje tehnoloških i proizvodnih kompanija u fazi širenja poslovanja.
- Dizajnirati finansijske instrumente za usmjeravanje doznaka dijaspore prema investicijama.
- Uspostaviti fond za su/pred/finansiranje EU projekata radi povećanja apsorpcije dostupnih EU sredstava od strane poljoprivrednika, preduzeća, lokalnih zajednica i drugih prihvatljivih korisnika.
- Stvoriti preduslove za korištenje sredstava iz Plana rasta EU.
- Ekonomska diplomatija.
- Animirati domaće i međunarodne vlasnike kapitala na veća ulaganja u BiH pod povoljnim uslovima.
- Postinvesticijske usluge investitorima.

Fiskalna i poreska politika

- Ulaganja u modernu proizvodnju.
- Uspostaviti posebne kreditne i garantne linije za automatizaciju, robotizaciju i digitalnu transformaciju proizvodnih preduzeća.

- Razvoj izvoznog potencijala.
- Razviti instrumente finansijske podrške izvoznim kompanijama kroz garancije, osiguranje izvoza i povoljne izvozne kredite.
- Podrška industrijama sa visokom dodanom vrijednošću.

Zelena tranzicija

- Investicije u obnovljive izvore energije.
- Energetska efikasnost.
- Razvoj cirkularne ekonomije

5. TEHNOLOGIJE

Cilj: Društvo znanja, inovacija i digitalne transformacije.

Jačanje veza tehnologije i investicija

- Podsticanje inovacija kroz univerzitete i start-up ekosistem.
- Podsticati nastanak univerzitetskih spin-off i start-up kompanija, mehanizama saradnje istraživačkih institucija i privrede u svrhu transformacije naučnih istraživanja u tržišno održive proizvode i usluge, komercijalizacije kreativnih, digitalnih i tehnoloških inovacija.
- Centri izvrsnosti za istraživanje i obuku za potrebe privrede.
- Saradnja privatnog sektora i istraživačko-razvojnih centara.
- Program podrške usvajanju tehnologija u preduzećima sa visokim potencijalom rasta.

Digitalna transformacija

- Digitalizacija industrije (Industrija 4.0).
- Razviti pilot-projekte za primjenu tehnologija Industrije 4.0 u

ključnim industrijskim sektorima Bosne i Hercegovine.

- Uspostaviti mrežu demonstracionih i kompetencijskih centara za primjenu robotike, automatizacije, umjetne inteligencije i digitalne proizvodnje u MSP.
- Razvoj IT i tehnološkog sektora.
- Razviti regionalne tehnološke klastere povezivanjem univerziteta, tehnoloških kompanija, start-up ekosistema i javnog sektora radi ubrzanog razvoja inovacija i komercijalizacije znanja.
- Nacionalna digitalna infrastruktura.
- Osigurati širokopojasni pristup internetu velikih brzina na cijeloj teritoriji BiH, kao osnovu digitalne transformacije privrede, obrazovanja i javnih usluga.
- Razviti sigurnu i otpornu digitalnu infrastrukturu, uključujući kapacitete za pohranu i obradu podataka te jačanje cyber sigurnosti javnog i privatnog sektora.
- Nacionalni i regionalni data centri i nacionalni cloud.

Tehnologije i industrijalizacija

- Tehnološke inovacije u industriji.
- Podržati istraživanje i razvoj naprednih materijala, kompozita i novih proizvodnih tehnologija u saradnji univerziteta i privrede.
- Modernizacija proizvodnih procesa.
- Lokalni i regionalni planovi za pravednu tranziciju. Identificirati sektore, radnike i lokalne zajednice u najvećem riziku od tranzicije.
- Nadomjestiti izgubljene kapacitete novim investicijama i radnim mjestima.
- Omogućiti brzu prekvalifikaciju i zapošljavanje radnika u perspektivnim sektorima. Modernizovati industriju uz smanjenje štetnih emisija.

POSEBNE TEME U FOKUSU

- Neradna nedjelja
- Minimalna plata
- Državna imovina i investicije
- Poljoprivreda i proizvodnja hrane
- Industrija (Željezara, Koksara, Željeznice FBiH)
- Namjenska industrija
- Uvoz radne snage
- Mladi: zaposlenje, iseljavanje, stambeno pitanje
- Cijene hrane i životnih potrepština
- Raspodjela prihoda od indirektnih poreza između BiH, FBiH, RS i BD.



ENERGETIKA I PRIVREDA

UVOD

Zašto je potrebna promjena?

Bosna i Hercegovina danas se suočava sa ozbiljnim ekonomskim izazovima. Nedostatak dugoročne razvojne politike, spore administrativne procedure, visoki doprinosi na rad, parafiskalni nameti i nedovo-ljna digitalizacija usporavaju razvoj privrede i smanjuju konkurentnost domaćih kompanija.

Energetski sektor kasni u procesu tranzicije, rudarska industrija posluje sa zastarjelom opremom i nedovoljnom produktivnošću, dok se industrijska proizvodnja suočava sa rastućom međunarodnom konkurencijom, nedostatkom stručne radne snage i visokim troškovima poslovanja.

Istovremeno, Bosna i Hercegovina ostaje snažno zavisna od uvoza, a značajan broj mladih i kvalifikovanih radnika napušta zemlju u potrazi za boljim prilikama.

VIZIJA

Bosna i Hercegovina mora postati zemlja snažne industrijske proizvodnje, energetske sigurnosti, tehnološkog razvoja i kvalitetnih radnih mjesta. Naš cilj je stvaranje konkurentne ekonomije zasnovane na domaćoj proizvodnji, izvozu, znanju i investicijama.

PRIVREDA I POSLOVNI AMBIJENT

U periodu 2026. – 2030. godine provest ćemo:

- Sistemsku reformu doprinosa i poreza na rad radi povećanja plata i podsticanja zapošljavanja.
- Postepeno smanjenje parafiskalnih nameta i administrativnih troškova poslovanja.
- Potpunu digitalizaciju ključnih administrativnih procedura za privredu.
- Uvođenje principa „jednog šaltera“ za registraciju poslovnih subjekata.
- Usklađivanje propisa između Federacije BiH, Republike srpske i Brčko distrikta.
- Donošenje stabilnog regulatornog okvira koji neće biti mijenjan bez konsultacija s privredom.
- Posebne programe podrške malim i srednjim preduzećima.
- Jačanje izvoznih kapaciteta domaćih kompanija.
- Aktivnu politiku privlačenja domaćih i stranih investicija.
- Uvođenje poreznih podsticaja za istraživanje, razvoj i inovacije.
- Podršku ulaganjima u zelene tehnologije.
- Uvođenje posebnih olakšica za zapošljavanje mladih.
- Podsticanje reinvestiranja dobiti kroz poreske pogodnosti.

ENERGETIKA

Energetski sektor mora postati temelj ekonomskog razvoja i energetske nezavisnosti Bosne i Hercegovine.

Provest ćemo:

- Ubrzanu izgradnju novih proizvodnih kapaciteta iz obnovljivih izvora energije.
- Modernizaciju elektroenergetske mreže.
- Potpuno funkcionalno i računovodstveno razdvajanje proizvodnje, distribucije i snabdijevanja električnom energijom.
- Formiranje transparentnog tržišta električne energije i uspostavljanje bosanskohercegovačke berze električne energije.
- Profesionalizaciju upravljanja energetskim kompanijama.

- Usklađivanje energetskog sektora s evropskim direktivama i pravilima tržišta.
- Jačanje Elektroprenosa BiH i Nezavisnog operatera sistema BiH.
- Uvođenje posebnih podsticaja za proizvodnju energije za vlastite potrebe domaćinstava i privrede
- Ulaganja u sisteme skladištenja energije i povećanje sigurnosti snabdijevanja.

GASNI SEKTOR

- Izgradnju novih međunarodnih gasnih interkonekcija.
- Diverzifikaciju izvora snabdijevanja prirodnim gasom.
- Proširenje gasne mreže prema industrijskim zonama i većim gradovima.
- Izgradnju strateških skladišta gasa

RUDARSTVO

Rudarstvo mora proći proces modernizacije i postati održiva privredna djelatnost, a rude i minerale koristiti kao razvojni kapital države.

Provest ćemo:

- Modernizaciju rudarske mehanizacije i proizvodnih procesa.
- Poboljšanje sigurnosti i uslova rada rudara.
- Veću korist lokalnim zajednicama od eksploatacije prirodnih resursa.
- Profesionalizaciju upravljanja rudnicima.
- Uvođenje savremenih tehnologija i digitalnih sistema upravljanja.
- Programe prekvalifikacije i dodatnog obrazovanja zaposlenih.
- Pravednu energetsku tranziciju u rudarskim regijama.
- Razvoj novih privrednih aktivnosti u područjima koja zavise od eksploatacije uglja.

INDUSTRIJA

Bosna i Hercegovina mora povećati domaću proizvodnju i stvoriti proizvode više dodane vrijednosti.

Naš program obuhvata:

- Donošenje Nacionalne strategije industrijskog razvoja.
- Podršku modernizaciji proizvodnih kapaciteta.
- Podsticaje za automatizaciju, digitalizaciju i robotizaciju proizvodnje.
- Razvoj metalne, mašinske, namjenske, drvne, hemijske, prehrambene i elektro industrije.
- Podršku izvoznim kompanijama.
- Usklađivanje domaćih standarda sa standardima Evropske unije.
- Razvoj industrijskih zona i poslovnih parkova.
- Jačanje saradnje između industrije, univerziteta i istraživačkih institucija.

POLJOPRIVREDA I PREHRAMBENA INDUSTRIJA

- Jačanje veze između domaće poljoprivrede i prehrambene industrije.
- Povećanje domaće proizvodnje hrane.
- Podrška preradi domaćih poljoprivrednih proizvoda.
- Smanjenje uvozne zavisnosti.
- Podsticanje izvoza prehrambenih proizvoda.

OBRAZOVANJE I TRŽIŠTE RADA

- Uvođenje dualnog obrazovanja u saradnji s privredom.
- Modernizacija srednjih stručnih škola.
- Jačanje tehničkih i inženjerskih studijskih programa.
- Programi prekvalifikacije za deficitarna zanimanja.
- Mjere za zadržavanje mladih stručnjaka u Bosni i Hercegovini.
- Povećati ulaganja u istraživanje i razvoj.
- Razvijati naučno-tehnološke parkove.

- Jačati saradnju univerziteta i privrede.
- Podržavati start-up kompanije.
- Povećavati broj patenata i inovacija.

CILJEVI DO 2030. GODINE

- **Veći udio industrije u BDP-u.**
- **Povećanje izvoza domaćih proizvoda.**
- **Rast zaposlenosti u proizvodnim djelatnostima.**
- **Veća energetska nezavisnost Bosne i Hercegovine.**
- **Značajno veći udio obnovljivih izvora energije.**
- **Smanjenje administrativnih opterećenja za privredu.**
- **Jačanje konkurentnosti domaće ekonomije.**
- **Ubrzano približavanje ekonomskim standardima Evropske unije.**



POLJOPRIVREDA, VODOPRIVREDA I ŠUMARSTVO

Poljoprivreda, vodoprivreda i šumarstvo predstavljaju važne razvojne resurse Bosne i Hercegovine i imaju značajnu ulogu u ekonomskom razvoju, očuvanju prirodnih bogatstava i unapređenju života u ruralnim područjima. Poljoprivredni sektor posebno je značajan jer predstavlja izvor prihoda za veliki broj domaćinstava i doprinosi zapošljavanju stanovništva, posebno u ruralnim sredinama.

Istovremeno, ovi sektori suočavaju se sa brojnim izazovima, među kojima su usitnjeni posjedi, nedovoljna modernizacija proizvodnje, otežan pristup finansiranju, nedovoljno razvijena infrastruktura, kao i problemi plasmana domaćih proizvoda. Zbog toga je potrebno osigurati snažniju podršku domaćim proizvođačima, unaprijediti proizvodne kapacitete i stvoriti bolje uslove za razvoj ovih oblasti.

Opredijeljeni smo za povećanje domaće proizvodnje hrane, jačanje položaja domaćih proizvođača, zaštitu prirodnih bogatstava i odgovorno upravljanje vodnim i šumskim resursima, uz stvaranje boljih uslova za život i rad stanovništva u ruralnim sredinama.

POLJOPRIVREDA

Posebnu pažnju potrebno je posvetiti boljem korištenju poljoprivrednog zemljišta, razvoju proizvodnje, unapređenju proizvodnih kapaciteta i povezivanju svih učesnika u lancu proizvodnje – od proizvođača, zadruga i prerađivača do institucija koje pružaju podršku razvoju ovog sektora.

U narednom periodu potrebno je:

- Promovisati poljoprivredu kao perspektivno zanimanje, posebno među mladima.
- Podržati razvoj porodičnih poljoprivrednih gazdinstava, osnivanje novih zadruga i jačanje postojećih oblika udruživanja proizvođača.
- Ulagati u primjenu novih tehnologija, savremenih standarda proizvodnje i povećanje kvaliteta domaćih proizvoda.
- Razvijati skladišne, prerađivačke i distributivne kapacitete kako bi domaći proizvodi imali veću vrijednost i bolju tržišnu poziciju.
- Jačati povezivanje proizvođača radi sigurnijeg plasmana proizvoda i stvaranja uslova za povećanje izvoza.

Mjere i aktivnosti u oblasti poljoprivrede

- Povećati budžetska izdvajanja za poljoprivredne poticaje i usmjeriti ih prema povećanju proizvodnje, konkurentnosti i održivosti poljoprivrednih gazdinstava.
- Nastaviti ulaganja u modernizaciju poljoprivredne proizvodnje kroz nabavku mehanizacije, razvoj sistema za navodnjavanje, skladišnih kapaciteta i primjenu savremenih tehnologija.
- Stvoriti bolje uslove za sigurniji plasman domaćih poljoprivrednih proizvoda na domaćem i inostranom tržištu.
- Razviti kvalitetnije programe podrške za mlade poljoprivrednike, porodična poljoprivredna gazdinstva i proizvođače u ruralnim područjima.
- Unaprijediti sistem zaštite poljoprivredne proizvodnje od posljedica suša, poplava, grada i drugih prirodnih nepogoda.
- Podržati razvoj organske proizvodnje, unaprijediti standarde kvaliteta i ojačati zaštitu domaćih proizvođača.
- Jačati zadrugarstvo i povezivanje proizvođača radi zajedničkog nastupa na tržištu.

VODOPRIVREDA

- Nastaviti ulaganja u izgradnju i modernizaciju sistema za navodnjavanje i vodosnabdijeva-nje.
- Osigurati zaštitu izvorišta pitke vode i unaprijediti upravljanje vodnim resursima.
- Ulagati u uređenje riječnih korita, izgradnju zaštitnih objekata i provođenje mjera prevencije od poplava.
- Modernizovati vodovodnu i kanalizacionu infrastrukturu radi smanjenja gubitaka vode i zaštite okoliša.
- Jačati kontrolu i zaštitu rijeka, jezera i podzemnih voda od zagađenja.
- Unaprijediti planiranje i korištenje voda uz uvažavanje potreba stanovništva, privrede i zaštite prirode.

ŠUMARSTVO

- Osigurati odgovorno i održivo gazdovanje šumama uz očuvanje njihovih privrednih, ekoloških i društvenih funkcija.
- Postepeno ograničavati izvoz sirove drvne građe i podsticati razvoj domaće drvoprerađivačke industrije i finalne prerade drveta.
- Provoditi programe pošumljavanja opožarenih, degradiranih i ogoljenih površina.
- Jačati borbu protiv bespravne sječe, šumskih požara i drugih oblika ugrožavanja šumskog fonda.
- Uvesti savremene sisteme nadzora, evidencije i planiranja radi efikasnijeg upravljanja šumskim resursima.

ZAKONODAVNI OKVIR

Donijeti nova i unaprijediti postojeće zakonske i podzakonske propise u oblasti poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva radi efikasnijeg upravljanja prirodnim resursima, jačanja pravne sigurnosti, pojednostavljenja administrativnih procedura i stvaranja boljih uslova za razvoj ovih sektora.



OBRAZOVANJE, NAUKA, KULTURA, SPORT I MLADI

Strateški pravci razvoja, institucionalne reforme i politike za generacije budućnosti (Društvo 5.0)

I - Uvodni princip

Mladi u Bosni i Hercegovini ne smiju biti posmatrani kao društvena kategorija, nego kao strateški resurs države. Dosadašnji pristup institucija prema mladima bio je fragmentiran, reaktivan i bez mjerljivih efekata. Odbor predlaže prelazak na sistemski model upravljanja politikama mladih, zasnovan na strateškom planiranju, fiskalnoj odgovornosti, digitalnoj transformaciji i stalnom parlamentarnom nadzoru.

Cilj ovog prijedloga je stvaranje društva u kojem mladi ostaju, rade, osnivaju porodice i razvijaju karijere u Bosni i Hercegovini, uz institucionalnu podršku države u svakom segmentu života.

II - Sistemska politika za mlade, digitalna transformacija i sigurnost infrastrukture

Dosadašnji institucionalni pristup rješavanju problematike mladih u Federaciji Bosne i Hercegovine karakterizira fragmentiranost i nedostatak dugoročnog strateškog planiranja. Transformacija ovog segmenta zahtijeva prelazak s reaktivnih na proaktivne i sistemske politike, utemeljene na zakonodavnoj odgovornosti, digitalnoj sigurnosti i rigoroznom parlamentarnom nadzoru.

Zakonodavni mehanizmi i parlamentarni nadzor:

Usvajanje i implementacija Strategije za mlade FBiH (2025. – 2034.): Ključni prioritet u prvih 100 dana izvršne vlasti bit će usvajanje i operacionalizacija ovog krovnog dokumenta. Strategija će eksplicitno sadržavati detaljan akcijski plan, preciznu troškovnu arhitekturu i definirane budžetske linije, čime se eliminira rizik od njezine formalne, a nefunkcionalne naravi.
Harmonizacija ovlasti Savjeta za mlade Vlade FBiH: U roku od 30 dana od usvajanja Strategije harmonizirat će se ovlasti Savjeta za mlade kako bi se omogućila horizontalna koordinacija između nadležnih ministarstava, uz zakonsku obavezu kvartalnog izvještavanja Parlame-nta FBiH o stepenu realizacije mjera.
Institucionalizacija Godišnjeg izvještaja o položaju mladih: Uvođenje stalne i obavezne tačke dnevnog reda u Predstavničkom domu i Domu naroda Parlamenta FBiH koja tretira evaluaciju stanja prava te ekonomskog i socijalnog statusa mlade populacije.
Tematska sjednica Parlamenta FBiH: Zakazivanje naredne posebne parlamentarne sjednice posvećene isključivo monitoringu implementacije Strategije, uz obavezno učešće resornih ministara, predstavnika akademske zajednice i krovnih omladinskih organizacija.

Digitalna sigurnost i modernizacija uprave:

Zakonodavni okvir za informacionu sigurnost i digitalnu transformaciju: Hitno vraćanje u proceduru i usvajanje moderniziranog Zakona o informacionoj sigurnosti FBiH. Ovaj zakon predstavlja ključni preduvjet za zaštitu kritične digitalne infrastrukture i cyber prostora, što je temeljni preduvjet za razvoj digitalne ekonomije.
Modernizacija javne uprave na kantonalnom i entitetskom nivou: Pokretanje sveobuhvatne reforme i harmonizacije zastarjele zakonske regulative koja opterećuje procese javne uprave. Cilj je potpuna digitalizacija administrativnih procesa i eliminacija birokratskih barijera kroz uvođenje e-uprave.
Jačanje domaćih tehnoloških kapaciteta: Strateško opredjeljenje ka razvoju i implementaciji rješenja digitalne transformacije primarno kroz domaće IT kompanije i stručne kapacitete, čime se smanjuje tehnološka ovisnost o stranim subjektima i potiče domaći ekonomski rast.

III - Reforma tržišta rada, stimulacija kreativnih industrija i razvoj freelancea

Suvremeni ekonomski trendovi zahtijevaju redefiniranje tradicionalnog koncepta rada kako bi se omogućio princip „raditi globalno, živjeti lokalno“. Trenutni pravni i porezni okvir demotivira suvremene oblike poslovanja, zbog čega je nužna radikalna reforma porezne i radnopravne politike.

Ekonomske, fiskalne i mentorske mjere:

- **Pravna operacionalizacija i fiskalno olakšanje freelance sektora:** Priznavanje distinktivnog pravnog statusa freelancerima kao samostalnim privrednicima, uz uvođenje stimulativnih, pravednih i pojednostavljenih poreznih stopa koje minimiziraju odljev visokokvalificiranih kadrova.
- **Fiskalne olakšice za kreativne industrije i IT sektor:** Ciljano smanjenje stope doprinosa na obavezne poreze i doprinose u trajanju od prve tri godine poslovanja za novoosnovane privredne subjekte u oblastima informacionih tehnologija, naprednog marketinga, dizajna i multimedijalne produkcije.
- **Modularni programi dokvalifikacije za poslove budućnosti:** Kreiranje i finansiranje institucionalnih paketa podrške za sticanje naprednih digitalnih, tehnoloških i poduzetničkih vještina (prekvalifikacija i dokvalifikacija), direktno koreliranih s dinamičkim zahtjevima globalnog i domaćeg tržišta rada.
- **Institucionalizirani sistem poslovnog mentorstva:** Finansiranje i stručno vođenje programa u okviru kojih etablirani menadžeri i poduzetnici preuzimaju ulogu mentora mladim osobama tokom kritične, početne faze razvoja njihovih startup biznisa.
- **Budžetska ekspanzija za programe zapošljavanja mladih:** Radikalno uvećanje stavki u Budžetu FBiH namijenjenih projektima zapošljavanja, pripravničkog staža i samozapošljavanja mladih.

IV - Strukturna reforma visokog obrazovanja, studentskog standarda i naučno-istraživačke djelatnosti

Visokoškolske ustanove moraju proći kroz tranziciju od institucija koje isključivo verificiraju diplome prema centrima koji generiraju inovacije i ekonomski razvoj, uz potpunu zaštitu dostojanstva i rada studenata.

Standardi, integritet i inovacijski ekosistemi:

- **Usvajanje Zakona o studentskom standardu FBiH:** Hitna izrada i usvajanje zakona koji će unificirati i modernizirati nivo studentskog standarda (smještajni kapaciteti, subvencioniranje ishrane i studentskog javnog prevoza) na teritoriji cijele Federacije BiH.
- **Pravna regulacija i zaštita studentskog rada:** Normiranje minimalne cijene studentske satnice te striktno pravno razgraničenje između plaćenog studentskog rada i obavezne stručne prakse, s ciljem preveniranja eksploatacije studentske radne snage.
- **Centralni digitalni registar stipendija:** Uspostava jedinstvene, transparentne online platforme na nivou FBiH za dodjelu svih oblika državnih i javnih stipendija, uz eliminaciju papirne birokratije i uvođenje egzaktnih meritokratskih kriterija.
- **Borba protiv korupcije i lažnih diploma:** Pokretanje rigoroznih i sistemskih aktivnosti usmjerenih na reviziju, detekciju i procesuiranje pojave lažnih diploma te eliminaciju sistemske korupcije u oblasti visokog obrazovanja, radi zaštite akademskog integriteta.
- **Formiranje Fonda za nauku i mlade istraživače:** Osiguranje stabilnih budžetskih sredstava za finansiranje naučno-istraživačkih radova, inovativnih patenata i doktorskih disertacija koje imaju direktnu i mjerljivu primjenu u realnom sektoru i privredi.
- **Integracija univerziteta i privrede kroz naučno-tehnološke parkove:** Kreiranje održivih inovacijskih ekosistema u kojima studenti imaju infrastrukturalnu i finansijsku podršku za razvoj spin-off i start-up projekata u ranim fazama akademskog obrazovanja.

V - Integralna stambena politika i sinergija socijalnih mjera

Pitanje rješavanja stambene autonomije prepoznato je kao primarni generator emigracijskih trendova među mladima. Dosadašnji modeli ad hoc subvencija od nekoliko hiljada konvertibilnih maraka nedovoljni su u odnosu na drastičan rast cijena nekretnina te zahtijevaju paradigmatski zaokret.

Stambeni i teritorijalno-razvojni modeli:

- **Uspostava Stambenog fonda za mlade FBiH:** Formiranje namjenskog javnog fonda s ciljem dugoročnog finansiranja izgradnje i kupovine stambenih jedinica pod netržišnim, visoko povoljnim uslovima.
- **Implementacija modela „Zakup s opcijom kupovine“:** Pokretanje institucionalnog programa u okviru kojeg mladi bračni parovi stupaju u zakup stambenih jedinica u javnom vlasništvu (entitetskom ili općinskom), pri čemu se cjelokupan iznos uplaćenih stanarina nakon definiranog perioda priznaje kao direktno učešće u vlasničkom otkupu nekretnine.
- **Sinergija javnih politika i revitalizacija ruralnih područja:** Integralno uvezivanje mjera stambenog zbrinjavanja i zapošljavanja sa sektorima poljoprivrede i turizma. Za mlade pojedince i porodice koji alociraju svoje poslovanje i život u ruralna ili privredno manje razvijena područja država će osigurati stopostotne porezne olakšice, kao i besplatno ustupanje građevinskog zemljišta i nekretnina za rad.

VI - Sport, kultura i sigurnosno-edukativni sistem kao stubovi društvene kohezije

Sport i kultura ne smiju biti tretirani kao potrošnja, već kao strateški resursi države, oblasti od posebnog javnog interesa i generatori ekonomskog razvoja kroz industriju kulture i sportski menadžment.

Reforma sportskog sektora i sportska infrastruktura:

- **Novi Zakon o sportu FBiH i harmonizacija s EU normama:** Pokretanje procesa sveobuhvatnih izmjena, dopuna i modernizacije zakonskog okvira u cilju usklađivanja s

pravnom stečevinom EU. Zakon će sistemski urediti stabilno i transparentno finansiranje klupskog i reprezentativnog sporta iz budžetskih sredstava i prihoda javnih preduzeća.

- **Zakon o kategorizaciji i nagrađivanju sportista:** Egzaktno definiranje statusa vrhunskog sportiste i uvođenje fiksnih, automatiziranih novčanih nagrada za ostvarene rezultate na službenim međunarodnim smotrama.
- **Zakon o sportskim penzijama:** Pravno osiguranje instituta doživotnih naknada za zaslužne sportiste i trenere nakon okončanja profesionalne karijere.
- **Izgradnja Reprezentativnog stadiona u Kantonu Sarajevo:** Pokretanje kapitalnog infrastrukturnog projekta izgradnje suvremenog stadiona na području Kantona Sarajevo namije-njenog za potrebe reprezentativnih selekcija Bosne i Hercegovine.

Jačanje kulturnih institucija i industrije kulture:

- **Sistemsko finansiranje institucija kulture od državnog značaja:** Pronalaženje trajnog, stabilnog i pravno utemeljenog modela finansiranja institucija kulture Bosne i Hercegovine čiji pravno-politički status još uvijek nije riješen (Zemaljski muzej BiH, Nacionalna i univerzitetska biblioteka BiH i dr.).
- **Višegodišnji program ulaganja u kulturnu infrastrukturu:** Formiranje kapitalnog fonda za sanaciju, restauraciju i modernizaciju objekata pozorišta, domova kulture, muzeja i galerija od federalnog i nacionalnog značaja.
- **Transparentnost i ukidanje diskrecijskih prava:** Potpuna eliminacija diskrecijskih prava resornih ministara pri raspodjeli finansijskih sredstava. Uvođenje egzaktnih, mjerljivih i javnih kriterija koji garantiraju ravnomjeran razvoj kulturnih projekata na teritoriji cijele FBiH.

Strateški razvoj industrije kulture: Kroz koordinirano djelovanje entitetskog i kantonalnih ministarstava aktivno provoditi politike jačanja kulturne industrije u tri ključna segmenta:

- **Kulturno-historijska baština:** Jačanje i digitalizacija kapaciteta arhiva, muzeja i biblioteka.

- **Pozorišno-filmska umjetnost:** Ciljano subvencioniranje produkcije predstava i filmova od nacionalnog značaja s ciljem jačanja državotvorne svijesti, kolektivnog pamćenja i edukacije.
- **Kulturni turizam:** Afirmacija, revitalizacija i rekonstrukcija ključnih historijskih i arheoloških lokaliteta.

Inovacije u obrazovnom i sigurnosnom sistemu:

- **Uvođenje predmeta „Civilna zaštita“ u sekundarno obrazovanje:** U nastavne planove i programe srednjih škola (konkretno u 3. i 4. razredima) uvesti obavezni predmet „Civilna zaštita“. Cilj je sistemska edukacija i praktična obuka mladih u oblastima prepoznavanja savremenih sigurnosnih prijetnji, snalaženja i preživljavanja u prirodi te pružanja prve pomoći i samozaštite.



PROSTORNO UREĐENJE, PRIRODNI RESURSI I ZAŠTITA OKOLIŠA

Prostorno uređenje nije administrativni posao nego jedan od temelja ekonomskog razvoja, zaštite prirodnih resursa, nacionalne sigurnosti i kvaliteta života građana. Plansko upravljanje prostorom predstavlja osnov za privlačenje investicija, očuvanje javnog interesa i održivi razvoj Bosne i Hercegovine. SDA će se zalagati za odgovorno upravljanje prostorom, zaštitu prirodnih bogatstava i usklađivanje politika s evropskim standardima.

Platformom predviđamo djelovanje u dva pravca:

A) PRIORITETNO STRATEŠKO MANDATNO DJELOVANJE
B) KONSTANTNO STALNO DJELOVANJE

A) PRIORITETNO STRATEŠKO MANDATNO DJELOVANJE

- Hitno usvajanje Prostornog plana Federacije BiH.
- Usvajanje izmjena i dopuna zakona o prostornom uređenju
- Usvajanje zakona, podzakonskih akata, uredbi i pravilnika u cilju hitne zaštite pitke vode, šume, poljoprivrednog zemljišta i prirodnih bogatstava.
- Pokrenuti planiranje, usvajanje i ubrzanu izgradnju autoceste Žepče - Tuzla - Brčko i prioritetnih pravaca brzih cesta: Tuzla – Sarajevo, Doboj istok – Gračanica – Šički brod, Šički brod – Dubrave – Kalesija, Lašva – Travnik – Jajce – Bihać, Sarajevo – Goražde.
- Pokrenuti izgradnju i rekonstrukciju željezničkih pruga u FBiH s ciljem uvezivanja industrijskih bazena kao što je zenički i tuzlanski privredni bazen (dionica Vareš)

- Dovršiti započeti projekat izgradnje Aerodroma u Bihaću.
- Pokrenuti aktivnosti na planskoj dokumentaciji i pronalasku investitora za izgradnju centralnog državnog putničkog i kargo aerodroma kod Visokog na zemljištu označenom u Prostornom planu samo za tu namjenu (širi obuhvat postojećeg sportskog aerodroma).
- Nastaviti i finalizirati projekat izgradnje autoceste na Koridoru Vc.

B) KONSTANTNO STALNO DJELOVANJE

1. Prostorno planiranje

- Prostorno planiranje smatramo strateškim interesom i osnovom ukupnog razvoja općina, kantona, Federacije BiH i države.
- Digitalizacija planske dokumentacije (GIS) i jedinstveni informacioni sistem prostornih podataka.
- Transparentnije donošenje prostornih planova uz učešće javnosti.
- Zaštita poljoprivrednog zemljišta, šuma i voda od nekontrolisane prenamjene.
- Planski razvoj saobraćajne, energetske i komunalne infrastrukture.

2. Prirodni resursi

- Uspostava jedinstvenog registra prirodnih resursa Bosne i Hercegovine.
- Donošenje modernog Zakona o koncesijama i potpuno transparentan sistem dodjele koncesija.
- Odgovorno upravljanje mineralnim sirovinama, vodama i drugim prirodnim bogatstvima.
- Razvoj obnovljivih izvora energije i cirkularne ekonomije.

3. Vode

Zaštita izvorišta pitke vode i biodiverziteta.
Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda.
Smanjenje gubitaka u vodovodnim mrežama.
Mjere zaštite od poplava i održivo korištenje hidroenergetskog potencijala.

4. Šume

- Donošenje savremenog Zakona o šumama.
- Borba protiv nelegalne sječe i pošumljavanje degradiranih područja.
- Razvoj drvoprerađivačke industrije sa većom dodanom vrijednošću.

5. Okoliš

- Održivi razvoj kao temelj privrednog razvoja.
- Razvoj sistema odvojenog prikupljanja otpada, reciklažnih dvorišta i centara.
- Smanjenje zagađenja zraka, razvoj zelene infrastrukture i jačanje ekološke svijesti.

6. Digitalizacija prostornog planiranja

- Elektronske urbanističke saglasnosti i građevinske dozvole.
- Javno dostupni prostorni planovi putem interneta.

7. Legalizacija i uređenje prostora

- Okončanje procesa legalizacije gdje je to moguće.
- Sprječavanje nove bespravne gradnje i uklanjanje objekata na zaštićenim i javnim površinama.

8. Klimatske promjene

- Uvažavanje rizika od poplava, klizišta, suša i požara u svim prostornim planovima.
- Razvoj zelene infrastrukture i zaštita prirodnih ekosistema.

9. Urbana obnova i stambena politika

- Revitalizacija zapuštenih industrijskih zona (brownfield).
- Obnova starih gradskih jezgri i razvoj parkova i javnih prostora.
- Programi priuštivog stanovanja za mlade porodice.

10. Energetska tranzicija

- Energetska efikasnost javnih i privatnih objekata.
- Solarni paneli na javnim objektima i razvoj infrastrukture za električna vozila.

11. Evropske integracije

- Uskladiti propise iz oblasti prostornog planiranja, zaštite okoliša i upravljanja prirodnim resursima sa pravnom stečevinom Evropske unije.

12. Razvoj saobraćajne i energetske infrastrukture

- Ubrzati izgradnju mreže autocesta, brzih cesta i regionalnih saobraćajnica kao jednog od ključnih pokretača ekonomskog razvoja i ravnomjernog povezivanja svih dijelova Bosne i Hercegovine.
- Modernizovati i razvijati željezničku infrastrukturu i povećati udio željezničkog saobraćaja u prevozu putnika i robe, u skladu s evropskim transportnim koridorima.
- Jačati kapacitete i konkurentnost međunarodnih aerodroma te razvijati aviosaobraćaj kroz unapređenje infrastrukture i otvaranje novih linija.
- Prostorno planiranje uskladiti sa razvojem saobraćajnih koridora, intermodalnog transporta i logističkih centara.
- Podržati realizaciju projekta Južne gasne interkonekcije kao strateškog energetskog projekta Federacije BiH, s ciljem diversifikacije izvora prirodnog gasa, jačanja energetske sigurnosti i planiranja dalje gasifikacije gradova, industrijskih zona i područja sa razvojnim potencijalom.
- Razvijati gasnu infrastrukturu u skladu sa prostornim planovima i principima održivog razvoja.



BORAČKA PRAVA I TEKOVINE

PRIJEDLOG MJERA IZ OBLASTI PRAVA I STATUSA BORAČKIH POPULACIJA I OČUVANJE TEKOVINA ODBRAMBENO-OSLOBODILAČKOG RATA

1. PRAVA I STATUS BORAČKIH KATEGORIJA

- Osiguranje dostignutog obima prava i statusa boračke populacije u skladu sa njihovim potrebama i realnim mogućnostima društva,
- Kontinuirana implementacija, a po potrebi izmjena i dopuna propisa kojima su regulirana prava ratnih vojnih invalida, porodica šehida i poginulih boraca, umrlih ratnih vojnih invalida, dobitnika najviših ratnih priznanja i demobiliziranih branilaca, maloljetnih dobrovoljaca i vojnih penzionera s ciljem poboljšavanja socio-ekonomskog statusa pripadnika branilačke populacije,
- Planske aktivnosti na osiguravanju novčanih sredstava za pomoć u rješavanju stambenih pitanja boračke populacije,
- Nastavak i unaprjeđenje programa nabavke automobila za stopostotne RVI I grupe,
- Osiguranje neophodnih finansijskih sredstava za sufinansiranje troškova liječenja i implementaciju svih drugih zakonskih prava branilačke populacije,
- Sufinansiranje programa zapošljavanja i samozapošljavanja članova porodica branilačke populacije,
- Osiguranje novčanih sredstava za pružanje pravne pomoći branilačkoj populaciji,

2. OČUVANJE TEKOVINA ODBRAMBENO-OSLOBODILAČKOG RATA

- Nastaviti dosljedno i trajno zalaganje za očuvanje tekovina odbrambeno-oslobodilačkog rata 1992. - 1995. godine, odlučno podržavajući borbu protiv pokušaja falsificiranja istine, historijskih i sudski utvrđenih činjenica i izjednačavanja krivice branitelja i agresora, s ciljem da naš odbrambeno-oslobodilački rat bude pravilno i istinito prezentiran u nauci, kulturi i umjetnosti, podržavat ćemo nastojanja koja će etablirati vrijednosti naše borbe i otpora,
- Radit ćemo na dopunama nastavnih planova i programa za predmet „Historija“ u osnovnim i srednjim školama s ciljem izučavanja vrijednosti i tekovina odbrambeno-oslobodilačkog rata 1992. - 1995.
- Kroz programe očuvanja tekovina odbrambeno-oslobodilačkog rata raditi na trajnom očuvanju vrijednosti proizašlih iz odbrambeno-oslobodilačkog rata, između ostalog i kroz materijalnu podršku projektima izrade monografija jedinica Armije RBiH i drugih izdavačkih projekata vezanih za odbranu RBiH,
- Unaprijediti rad institucija koje razvijaju projekte (pisane, dokumentarne i umjetničke), a koji će doprinijeti kulturi sjećanja,
- Nastaviti aktivnosti na izgradnji, uređenju i održavanju muzeja, spomen-obilježja i mezarja šehida i poginulih branilaca Bosne i Hercegovine kroz programe finansirane sa različitih nivoa vlasti u BiH čime će se na najbolji način doprinijeti i očuvanju tekovina odbrambeno-oslobodilačkog rata,
- Nastaviti aktivnosti na očuvanju vrijednosti proisteklih iz odbrambeno-oslobodilačkog rata 1992-1995. osiguravanjem podrške za obilježavanje značajnih datuma, događaja i ličnosti iz odbrambeno-oslobodilačkog rata,
- Na jedinstven način nastaviti baštiniti antifašističke tekovine iz perioda NOR-a 1941-1945. kao i iz odbrambeno-oslobodilačkog rata 1992-1995. godine,
- Pored rada na memorijalizaciji zločina koji su počinjeni tokom agresije na našu zemlju, s posebnim naglaskom na genocid nad Bošnjacima, SDA planira snažno potaknuti projekte u kojima će s ponosom biti prezentiran heroizam i trijumf branilaca u odbrani i očuvanju naše zemlje i njenih ključnih vrijednosti.



PENZIJSKO OSIGURANJE, RAD I SOCIJALNA PITANJA

I) EFEKTI INTERVENCIJA U PENZIJSKI SISTEM KOJE JE NAPRAVILA VLAST U FBiH U PERIODU 2022-2026. godine

U mandatu aktuelne vlasti urađeno je nekoliko intervencija u penzijski sistem, koje su sve redom destruktivne za sistem i predstavljaju rizik koji može izazvati srednjoročno i dugoročno negativne posljedice:

1. Bez stručnih analiza i projekcija smanjeni su doprinosi za PIO i zdravstvo, za PIO za 13%;
2. Također, bez stručnih analiza i projekcija, populistički je povećana minimalna plata na 1.000 KM, tj. za preko 60%;
3. Donošeni su novi i mijenjani postojeći zakoni o prijevremenom povoljnijem penzionisanju, kojima je sa tržišta rada povučeno i penzionisano preko 35.000 ljudi;
4. Izmijenjen je temeljni Zakon o PIO, kojim je napravljena konfuzija u izračunu penzija, tako da sada, naprimjer, imamo 7 različitih minimalnih penzija, te niz dodatnih diskriminacija u visini penzija;
5. U 2026. godine su, populistički, povećane penzije za 11 + 5%

Efekti onoga što je urađeno su srednjoročno i dugoročno jako rizični po stabilnost penzijskog sistema i finansijsku stabilnost FBiH.

Podizanjem minimalne plate za preko 60% i penzija za 17%, bez ikakvih referentnih ekonomskih analiza i projekcija, čisto populistički, stvoren je inflatorni pritisak koji je već rezultirao inflacijom koja je naročito izražena na osnovnim životnim robama

i uslugama. Ona je kod tog segmenta roba i usluga već 7%, sa izgledima za daljnje povećanja. To će uglavnom eliminirati efekat povećanja penzija, što se u stvarnosti već osjeća, a pošto će se rast cijena osnovnih životnih roba nastaviti, uskoro će penzioneri, ustvari, imati realno niže penzije nego što su ih imali prije povećanja.

Zbog navedenih grešaka vlast je uspjela penzijski sistem dovesti u stanje deficita od 1,1 milijarde KM godišnje, a naslijedili su finansijski potpuno uravnotežen sistem.

II) AKTIVNOSTI I MJERE KOJE ĆEMO PODUZETI DA ISPRAVIMO GREŠKE, SPASIMO I POPRAVIMO PENZIJSKI SISTEM

1. Nadogradit ćemo nivo pravednosti u visini penzija, jednokratnim povećanjem tzv. zagarantiranih penzija, to jeste penzija stečenih sa 40 godina staža osiguranja te pojednostaviti utvrđivanje minimalnih penzija u tri razreda;

2. Usklađivat ćemo penzije dva puta godišnje, koeficijentima ostvarenja dva susjedna polugodišta prije usklađivanja, čime će se izbjeći gubitak realne vrijednosti usklađenih penzija;

3. Definirat ćemo nove i dodatne parametre za usklađivanje penzija, kojima će baza biti kretanje cijena osnovnih životnih roba i usluga i porast BDP-a;

4. Uvest ćemo trinaestu penziju u visini koju bi, na temelju ekonomskih mogućnosti FBiH, uskladila Vlada FBiH sa predstavnicima penzionera, pri čemu će se voditi računa da se ona utvrđuje na način da pogoduje penzionerima sa nižom visinom penzija;

5. Izvršit ćemo ozbiljnu analizu sistema doprinosa, pri čemu ćemo poslodavcima maksimalno pojednostaviti način obračuna i plaćanja doprinosa te utvrditi stope kojima će se osigurati konkurentnost poslovnog sektora sa konkurencijom na tržištima na kojima primarno posluju, i osigurati održivost finansiranje penzija;

6. Predložit ćemo uvođenje jedinstvenih subvencija za penzionere na federalnom nivou, koje obuhvataju: subvencionirane cijene lijekova, hrane, komunalnih usluga i javnog prevoza, uzimajući u obzir postojeće kantonalne mjere i prilagođavanje visini penzija, s ciljem smanjenja troškovnog opterećenja i povećanja životnog standarda penzionera.

7. Za dugoročnu finansijsku stabilnost penzijskog sistema pokrenut ćemo reformske procese, kao što su:
   - definiranje stimulativnih mjera za pokretanje dobrovoljnog penzijskog osiguranja;
   - omogućiti penzionerima sticanje dodatnih prihoda zapošljavanjem na određeno, sa skraćenim radnim vremenom i sl., bez ili sa minimalnim nametima;
   - urediti radno zakonodavstvo na način da se postigne veća fleksibilnost, pokretljivost radne snage, olakšanje pokretanja biznisa, stimuliranje samozapošljavanja i sl.

8. Izmjenama Zakona o radu omogućit ćemo zapošljavanje učenika i studenata bez sticanja staža.

9. Donijet ćemo Zakon o socijalnom poduzetništvu u FBiH, a kojim ćemo predvidjeti stimulisanje zapošljavanja socijalnih grupa stanovništva koje teže dolaze do zaposlenja.

III) KRATKE PORUKE RAZUMLJIVE ŠIROJ JAVNOSTI, IZVEDENE IZ NAPRIJED DEFINIRANIH PROGRAMSKIH MJERA

1. MODERNIZIRAT ĆEMO NAČIN UTVRĐIVANJA VISINE PENZIJA, I UKLONITI DISKRIMINACIJU KOJA JE UNESENA U ZAKON O PIO, IZMJENAMA IZ 2025. g.

2. ZMIJENIT ĆEMO SISTEM USKLAĐIVANJA PENZIJA, TAKO DA ĆE BITI BAZIRAN NA KRETANJU CIJENA OSNOVNIH ŽIVOTNIH ROBA I USLUGA I PORASTU BDP-a;

3. USKLAĐIVAT ĆEMO PENZIJE DVA PUTA GODIŠNJE, KOEFICIJENTIMA KOJI ĆE OSIGURATI ODRŽAVANJE I POVEĆANJE REALNE VRIJEDNOSTI PENZIJA;

4. UVEST ĆEMO 13. PENZIJU, KOJA ĆE SE UTVRĐIVATI NA NAČIN DA POSTIGNE I SOCIJALNI EFEKAT, ŠTO ZNAČI DA ĆE BITI VEĆI POSTOTAK ZA MANJE PENZIJE;

5. OTVORIT ĆEMO TRŽIŠTE RADA I ZA PENZIONERE, PRI ČEMU ĆE IMATI MOGUĆNOST DA SE ANGAŽIRAJU KOLIKO IM ODGOVARA, A POSLODAVCIMA ĆE BITI POJEDNOSTAVLJENO NJIHOVO ANGAŽIRANJE I SA MINIMALNIM POREZNIM OPTEREĆENJEM;

6. UREDIT ĆEMO SISTEM SUBVENCIONIRANJA HRANE, LIJEKOVA, KOMUNALIJA I SL. ZA SOCIJALNE KATEGORIJE I PENZIONERE NA NIVOU FBiH;

7. UREDIT ĆEMO TRŽIŠTE RADA, TE POSLODAVCIMA OLAKŠATI I POJEDNOSTAVITI ANGAŽIRANJE RADNIKA, TE UTVRDITI KONKURENTNE STOPE DOPRINOSA, ČIME OČEKUJEMO VEĆE PRIHODE OD DOPRINOSA ZA PENZIJE, ŠTO ĆE DUGOROČNO REZULTIRATI FINANSIJSKOM STABILIZACIJOM SISTEMA PIO



ZDRAVSTVO

1. Potrebno je odmah učiniti reviziju komple-tnog stanja (finansijska, kadrovska, opremlje-nost) i utvrditi osnovne korake za uređenje postojećeg stanja – program konsolidacije.
2. Za svaku ustanovu utvrditi tačne liste čeka-nja i pronaći način prevazilaženja.
3. Jačanje primarne zdravstvene zaštite-kadrovski, edukacijski, kroz nabavku opreme i obnovu postojećih prostora.
4. Pojačati patronažu tj. službu kućnih posjeta za veliki broj bolesnika koji nisu u mogućnosti lično doći u ustanovu.
5. Revidirati liste lijekova putem kompetentnih komisija bez pogodovanja dobavljačima.
6. Formirati stručne komisije za reviziju liste Fonda solidarnosti kao i statusa pacijenata upućenih na liječenje u inostranstvu, i liste čekanja na citostatike.
7. Razmotriti smisao i opravdanost javno-privatnog partnerstva i osnivati ga samo u potpuno jasnim i opravdanim situacijama.
8. Isključiti iz finansiranja sve privatne zdravstvene ustanove ukoliko pružaju usluge koje se već mogu dobiti u javnom zdravstvenom sistemu
   - plaćati samo one usluge koje javni sistem nema i nije ga osnovao;
   - provjeriti opravdanost privatnog rada zaposlenika javnih zdravstvenih ustanova koji u matičnim kućama imaju liste čekanja, a taj isti posao rade kod privatnika vrlo brzo;
9. Striktno odrediti put pacijenta kroz zdravstveni javni sistem i odrediti osnovni paket zdravstvenih usluga, te omogućiti pristup za taj osnovni paket usluga;
10. Pojačati transplantacioni program.
11. Osnovati registre bolesti (malignih, kardiovaskularnih, dijabetičara, dijaliznih pacijenata...)

12. U svaku ustanovu uvesti službu za nauku i razvoj koja bi usmjeravala edukacijski program i učinila ga dostupnim mladim ljekarima i srednjem osoblju, a ne kao što je sada slučaj da direktori i šefovi koji su pred penziju odlaze na edukaciju. To je često uzrok odlaska mladih ljudi u inostranstvo. Učenje je osnovno pravo svih medicinskih kadrova, ono mora biti dostupno, ravnopravno i kontinuirano. Stvaranje pozitivne radne atmosfere u radnom okruženju zajednički edukativni sastanci, razmjena znanja, prikazi posebnih slučajeva i zajedničko usaglašavanje načina liječenja i terapije veoma doprinose uspješnom radu.

SDA je pokazala na primjerima Opće bolnice prim. dr. Abdulah Nakaš kao i KCUS, kako se veliki sistemi mogu uspješno vratiti na ispravne postavke rada, finansijski i stručno konsolidovati. Sve navedeno predstavlja samo jedan segment sveobuhvatnog plana koji može biti detaljno razrađen po svakoj tački djelovanja.



POVRATAK I DIJASPORA

Prijedlog programskih opredjeljenja SDA u vezi s položajem Bošnjaka u entitetu RS

Jedan od ključnih prioriteta SDA treba biti unapređenje statusnog položaja Bošnjaka koji žive u entitetu RS, a posebno povratnika koji su se nakon rata vratili iz Federacije Bosne i Hercegovine na svoja prijeratna ognjišta.

- Prioritetno pitanje jeste obezbjeđivanje jednakih statusnih prava povratnika u odnosu na prava koja se ostvaruju u kantonima i Federaciji Bosne i Hercegovine iz kojih su se vratili. To se posebno odnosi na pravo na zdravstvenu zaštitu, prava boračkih kategorija, socijalna i penzijska prava. Izjednačavanje ovih prava doprinijelo bi većem osjećaju sigurnosti i povjerenja, podstaklo održivi povratak te motivisalo veći broj građana da prijave prebivalište i izvade lične dokumente u entitetu RS, čime bi se ojačala i politička pozicija Bošnjaka.
- Poseban prioritet predstavlja ekonomsko osnaživanje povratničkih zajednica kroz ulaganja u razvoj privrede, podršku domaćim investicijama, poticaje za zapošljavanje i samozapošljavanje te programe koji će omogućiti ostanak i opstanak Bošnjaka na prostoru entiteta RS.
- SDA treba pitanje sistemske diskriminacije Bošnjaka u entitetu RS definisati kao jedno od političkih pitanja od najvišeg prioriteta u razgovorima sa budućim partnerima prilikom formiranja vlasti. Zahtjev za uklanjanje svih oblika institucionalne diskriminacije treba biti sastavni dio svakog političkog sporazuma.
- Potrebno je pružiti snažnu institucionalnu podršku borbi za istinu i pravdu, sistematski se suprotstavljati negiranju genocida

i drugih ratnih zločina te podržavati naučno-istraživačke projekte, izdavačku djelatnost, dokumentovanje činjenica, tražiti modalitete za otklanjanje posljedica progona - genocida i obilježavanje važnih datuma i mjesta stradanja na prostoru entiteta RS.

- Važno programsko opredjeljenje treba biti i ulaganje u infrastrukturu u povratničkim sredinama – izgradnju i obnovu putne mreže, vodovoda, kanalizacije, energetske mreže, kao i obrazovne i zdravstvene infrastrukture. Time bi se stvorili kvalitetniji uslovi za život, ostanak postojećeg stanovništva i povećanje broja Bošnjaka koji će u budućnosti živjeti na prostoru entiteta RS.
- SDA će se zalagati za politiku jednakih prava, održivog povratka, ekonomskog razvoja i pune ustavne ravnopravnosti Bošnjaka na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine, uz uvjerenje da je jačanje povratničkih zajednica od strateškog interesa za državu Bosnu i Hercegovinu.

Prijedlog programskih opredjeljenja SDA u oblasti saradnje s dijasporom

Bosanskohercegovačka dijaspora predstavlja jedan od najvažnijih nacionalnih resursa Bosne i Hercegovine. Njena ekonomska snaga, stručni potencijal i trajna povezanost s domovinom zahtijevaju sistemski i institucionalni pristup.

S tim ciljem, SDA se treba zalagati za sljedeća opredjeljenja:

- Uspostavljanje institucionalne infrastrukture za saradnju s dijasporom kroz formiranje kancelarija za saradnju s dijasporom na svim nivoima vlasti – od općina i gradova, preko kantona i entiteta, do institucija Bosne i Hercegovine. Njihov zadatak bio bi održavanje stalne komunikacije s dijasporom, pružanje administrativne podrške te razvoj zajedničkih projekata i investicija.
- Pokretanje inicijative za donošenje zakonskih propisa o identifikacijskoj kartici za pripadnike dijaspore, kojom bi se omogućilo ostvarivanje određenih prava u Bosni i Hercegovini građanima porijeklom iz Bosne i Hercegovine koji posjeduju imovinu u Bosni i Hercegovini, ali su iz različitih razloga ostali bez državljanstva Bosne i Hercegovine. Ovakvo rješenje olakšalo

bi njihov boravak u domovini, ostvarivanje administrativnih prava te podstaklo nova ulaganja i investicije.

- Otvaranje procesa vraćanja državljanstva Bosne i Hercegovine osobama koje su se ranije odrekle državljanstva Bosne i Hercegovine radi sticanja državljanstva drugih država zbog rješavanja egzistencijalnih pitanja. Posebno je važno prilagoditi zakonska rješenja novim okolnostima u državama koje danas omogućavaju dvojno državljanstvo, poput Njemačke, kako bi se tim građanima omogućilo ponovno sticanje državljanstva Bosne i Hercegovine bez odricanja od državljanstva države u kojoj trenutno žive.

SDA treba poslati jasno i jako opredjeljenje da će jačati veze između Bosne i Hercegovine i njene dijaspore, uklanjati administrativne prepreke, štititi prava naših građana u inostranstvu i stvarati uslove za njihov snažniji doprinos ekonomskom, društvenom i ukupnom razvoju Bosne i Hercegovine.

SAMO



www.sda.ba